

РЕЦЕНЗИЯ

От: Доц. д-р Николай Евгениев Крушков, *професионално направление 3.8 „Икономика“ (Управление на конкурентоспособността), Университет за национално и световно стопанство (УНСС).*

Относно: *Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ в професионално направление 3.8 Икономика докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“ във Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ).*

Автор на дисертационния труд: *Пънар Ердинч Кязим*

Тема на дисертационния труд: *„Система за финансово управление на интелектуалната собственост“.*

Основание за представяне на становището: Участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 90/05.04.2022 на ректора на ректора на Висшето училище по застраховане и финанси.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“ към катедра „Финанси и застраховане“ на Висшето училище по застраховане и финанси по професионално направление 3.8 „Икономика“ във ВУЗФ, съгласно Заповед на ректора на ВУЗФ № 98/03.06.2020г. Обучението е осъществено в докторантура на самостоятелна подготовка срещу заплащане през периода 03.06.2020 – 05.04.2022, с право на защита на дисертационен труд, считано от 05.04.2022, съгласно Заповед за отчисляване № 87/05.04.2022 на ректора на ВУЗФ.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Обемът на представения дисертационен труд е от 206 страници основен текст и 11 страници приложения.

Дисертацията е структурирана в увод, три глави, заключение, научни приноси, използвана литература и приложения. Представени са 12 фигури, 2 таблици, 3 графики. Списъкът с информационни източници включва 164 източника на различни езици.

Актуалността на изследването се обуславя от доминиращите характеристики на икономическия модел в т. нар. „икономика на знанието“, който води до нарастване пазарното значение на креативността и иновациите, защитени от системата на интелектуалната собственост. Икономическият монопол върху резултатите от

творческия труд, който системата на интелектуалната собственост създава, е стимулът, подпомагащ икономическия растеж, създавайки добавена стойност в нови индустрии. Докторантът сполучливо аргументира актуалността на изследването, като посочва, че практиката налага „акцент върху счетоводното отчитане на обектите на интелектуална собственост като важна стъпка за превръщането им във финансово използваеми обекти“ (стр. 12).

Обектът на изследване е в широк контекст, което е обективно следствие от широкия обхват на понятието „интелектуална собственост“. Именно отчитайки обхвата, в частта „основни ограничения“ от увода на дисертацията (стр. 8), авторът изрично посочва, че изследването разглежда само четири от обектите на интелектуалната собственост, а именно „търговските марки, промишления дизайн, изобретенията и търговските тайни“ (стр. 9).

Предметът на изследване е ясно формулиран и обхваща дейностите, които изграждат системата за финансово управление на интелектуалната собственост. Така предметът на изследване предполага диапазон от функции на управлението, разгледани през призмата именно на финансите. Същевременно, в ограниченията на изследването е уточнено, че разглеждането на четирите обекта на интелектуална собственост като нематериални активи на компанията, ще се осъществи „единствено чрез текстове от счетоводни стандарти, закони и наредби“ и коректно е допълнено че „обезпечението, секюритизацията, амортизацията, застраховането и апорта като методи за реализиране на положителен финансов резултат от експлоатация на интелектуалната собственост не са разгледани“ (стр. 9).

Основната теза на изследването стъпва на разбирането, че въвеждането на система за финансово управление на интелектуалната собственост може да оптимизира финансовите потоци, които обектите на интелектуална собственост генерират в компанията. Очевидно „системата за финансово управление“ е приложима само към ограничените до четири обекта на интелектуалната собственост.

Целта на изследването е да се „предложи концептуален модел за система за финансово управление на интелектуалната собственост“. Ясно от посочените по-горе ограничения, формулировката на целта следва да се разглежда като концептуален модел, приложим само за четири обекта на интелектуалната собственост и при изключване (съгласно ограниченията) на: обезпечението, секюритизацията, амортизацията, застраховането и апорта, като възможни методи за постигане на финансов резултат.

Поставените *задачи* са в пет направления: 1) анализ на приложимата теория на финансите, 2) анализ на приложимата теория на интелектуалната собственост, 3) извеждане на принципи на стратегическото управление в областта, 4) описване на действията за изграждане на системата за финансово управление на интелектуалната собственост и 5) апробиране на системата. Дефинирането на задачите от докторанта, предопределя научни и научно-приложни приноси на изследването.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Представеният за рецензиране дисертационен труд отговаря на нормативните изисквания и свидетелства, че авторът познава системата на интелектуалната собственост и академичната литература в областта, притежава способност за осъществяване на научни и приложни изследвания. Получените от дисертанта научни резултати имат практико-приложна стойност. Методологията на дисертационното изследване включва класически методи за анализ, основани на декомпозиране и асемблиране на изследваните взаимовръзки и процеси; извеждане на интердисциплинарни релации; синтез на принципи и на изключения от тях. Дисертантът е изпълнил поставените изследователски задачи и в достатъчна степен е изпълнил основната цел на дисертационния труд.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Претендираните научни и научно-приложни приноси (стр. 205) кореспондират с поставените задачи на изследването (стр. 8), като оценката на постигнатите резултати в изследването има различни измерения. Оценката на претендираните приноси има следните характеристики:

4.1. **Първият** претендиран принос: „Изведена е теоретичната основа, върху която стъпва системата за финансово управление на интелектуалната собственост, и която служи като нормативна обосновка за всички инструменти съставляващи заедно и поотделно системата“ би могъл да бъде по-прецизно формулиран. Докторантът сам коректно отбелязва, че направеният в изследването „теоретичен анализ не е подробен, а включва в синтезиран вид основните положения, касаещи отделните обекти“ (стр. 9). Докторантът посочва също, че в изследването „не са взети предвид националните стандарти за оценка, тъй като авторът счита, че националните стандарти са по-ограничени и отдалечени от спецификата на интелектуалната собственост“ (стр. 10).

4.2. По **втория** претендиран принос - „Представена е нова структура на финансово управление на интелектуалната собственост, в която влизат три взаимосвързани аспекта на управлението, а именно правен, финансово-счетоводен и

мениджмънтски“ – следва да се посочи, че на фиг. 5 в дисертацията, авторовият модел е представен графично не в три, а в четири аспекта, защото „финансовият“ аспект и „счетоводният“ аспект в графиката са представени отделно (стр. 88).

4.3. **Третият** претендиран принос е формулиран така: „Разработен е модел на система за финансово управление на интелектуалната собственост. Моделът се базира на съществуващия инструментариум за експлоатиране на обектите на интелектуална собственост, от който са изведени и представени в последователност конкретни инструменти, с които се изгражда системата.“ Считам, че претендираният „модел на управление“ следва да отчита основните функции на управлението: планиране, организиране, мотивиране и контрол. Налице са и несъвършенства в заключения на автора по отношение управлението като концепция, като например:

- „Когато обектите на интелектуалната собственост са вече отчетени счетоводно, получили са финансова оценка и на практика са се ввели в икономическата дейност на компанията, има основание да започне действителното управление на интелектуалната собственост“ (стр. 74) е заключение, което не кореспондира с последващо заключение в изследването, а именно че „управлението на обектите на интелектуална собственост се ангажира с тях от момента на възникване на идеята или потребителската нужда, през създаването на обекта и/или имплементирането му в продукт, закрилата, финансовата и пазарна реализация, счетоводното отчитане, до момента на моралното остаряване на този обект или постигането на желанието и целеви финансов резултат“ (стр. 77).

- Заключение на автора „Резонно възниква въпросът каква е разликата между управлението и финансовото управление и защо по отношение на интелектуалната собственост трябва да се прилага второто“ (стр. 49) не кореспондира със съществуването на ясно очертан управленски модел, преди всичко заради недостатъчната яснота в разграниченията, които визира автора.

- „Финансовият мениджмънт, от друга страна, се идентифицира с финансовия аспект на управлението“ (стр. 50) е сред заключенията, които също изискват прецизиране както чисто научно-терминологично, така и систематично място в науката за управление.

4.4. Формулировката на **четвъртия** претендиран принос, а именно „Систематизирани са различни стратегии за финансов мениджмънт на интелектуалната собственост, които могат да се приложат в рамките на системата за финансово управление на интелектуалната собственост“ също би могла да се прецизира. Преди всичко заради неясното разграничение в съдържанието на понятията „мениджмънт“ и

„управление“, както и съотнасянето на едното понятие към другото. Във връзка с тази неяснота по-долу в рецензията отправям писмени въпроси към автора, които да бъдат изяснени от нея по време на защитата на дисертационния й труд.

4.5. Петият претендиран принос „Направена е апробация на системата за финансово управление на интелектуалната собственост, като е доказано, че приложението на системата е възможно да се случи при различни ограничения“ считам за приемлив. Предложената „апробация“ включва: 1) правно-нормативен одит на обекти на интелектуална собственост, 2) оценка на обекти на интелектуална собственост (в която обаче отсъстват числа, дори примерни такива), 3) SWOT анализ на обекти на интелектуална собственост и 4) избор на стратегии на управление, като примерът е с действащо производствено и търговско предприятие в Република България.

Бележките към претендираните приноси не принизяват резултатите от направеното научно изследване, независимо че при някои от приносите бележките са значими и по същество. Повече прецизност на автора на дисертацията при формулиране на претендираните приноси би съдействало за яснота на концептуалните достижения от изследването.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Представените научни публикации са самостоятелни и са в научното поле на дисертационния труд. По тематичен обхват, академична форма и изследователско равнище тези публикации са достатъчни с оглед научните стандарти у нас.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът представя синтезирано и адекватно съдържанието на дисертационния труд. Включени са всички ключови елементи, предмет на изследването.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Изключително широкият обхват на „интелектуалната собственост“, който затруднява извеждането на общовалидни принципи за всички обекти от една страна и от друга страна - сложността на научното поле на „управлението“, което има различен фокус при различните стратегии, обуславят трудностите, които авторът неизбежно среща в изследването си.

Критични бележки и препоръки

Изборът в заглавието на широкообхватната област на „интелектуалната собственост“ принуждава автора още в увода да ограничи изследването си само до 4

обекта и то само от единия основен дял на интелектуалната собственост, а именно индустриалната собственост.

Въпроси по изследването

1. Какви са разграниченията в съдържанието на понятията „управление“ и „мениджмънт“, които докторантът прави на много места в текста, като например: „... Мениджмънтските аспекти касаят действителното управление на обектите на интелектуална собственост...“ (стр. 15) или „Финансовото управление на интелектуалната собственост има различни аспекти, в това число правни, финансово-счетоводни, мениджмънтски, които е нужно да се познават, разглеждат и прилагат едновременно“ (стр. 82)?
2. Какво има предвид докторантът с твърдението си, че „следва отново да се напомни, че да бъдат оставени обекти на интелектуална собственост без закрила, е сериозна икономическа и финансова грешка“ (стр. 40), когато е съвсем очевидно за всеки специалист в областта, че изразът „обекти на интелектуална собственост“ априори включва нормативно скрепена закрила?
3. Какво има предвид докторантът, когато по отношение времето на закрила на обектите на интелектуална собственост твърди, че „режимът на закрилата на обектите на интелектуална собственост е разгърнат върху времева ос, където функционалността се закриля с най-стабилния режим на закрила, а именно патентния“ (стр. 44)?

8. Заключение

Представената за рецензиране дисертация съдържа изследователски елементи, налице са резултати с характер на принос в науката. Докторант Пънар Ердинч Кязим притежава способността да осъществява самостоятелни научни изследвания. Горното дава основание да дам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователна и научна степен „Доктор“ на Пънар Ердинч Кязим в професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

16.05.2022

Подпис:

(Доц. д-р Николай Крушков)